

სწავლისა და სწავლების მეთოდებისა და პედაგოგიური ტექნოლოგიების არსისა და განსხვავების საკითხისათვის

*იმერი ბასილაძე – პროფესორი, პედაგოგიკის დეპარტამენტი, აკაკი წერეთლის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო*

COMPARATIVE ANALYSES OF TEACHING / LEARNING METHODS AND PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES

*Imeri Basiladze – Professor, Department of Pedagogics, Akaki Tsereteli State University, Kutaisi,
Georgia*

Abstract

Introduction and aim: Today we come across a number of new terms and technologies the purpose and significance of which need to be explained both for teachers and students. The aim of the article to show the connection between effective teaching/learning and modern technologies and their use both individually and in a group with colleagues.

Research methodology: Today, there is a question in pedagogy: How do methods differ from technology? On the bases of research methods of observations and comparative analyses, after reviewing a variety of materials, it should be noted that a lot of experts consider methods to be synonymous with technology and vice versa. Is there really a difference between them? In my opinion, pedagogical technology is a systematic and consistent, pupil/student centered, predesigned educational system realization process, which by practical application of pedagogical and psychological research results, is based on a set of rules, methods, principles, concepts, approaches, tools, skills, resources, teacher's art, skillfulness and tact and leads to solving certain tasks in accordance with public requirements. While, a teaching method according to Prof. Davit Lortkipanidze is transmission of knowledge and skills from a teacher to a student and the way, method and means this is acquired by the student used by us to achieve our aim. As far as education is the main way of upbringing, so it is natural and understandable that a method of teaching to some extent is also a method of upbringing.

Results and implications: The main difference between the above mentioned categories lies in the quality of processing. For example, the methods can be called a direction of movement, a travel map taken by a performer. While technology is a detailed route which enables to predict speed, distance, approaches, techniques, resources and other important details.

Conclusion: Degree of detalization - In terms of activity, methods are general, while technology is applied. Content - Technology is a consistency of rules, while methods are the internal content and ideology of these rules. Result - Using technology, we can calculate (predict) the end of success, but it's always more difficult to plan the realization of methods.

Keywords: comparative analyses, teaching/learning methods, pedagogical technologies, student-centered process.

კაცობრიობა თავისი განვითარების ყოველ ეტაპზე დასახული ამოცანის გადაწყვეტისას დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა იმ გზებს, საშუალებებსა და ხერხებს, რომელთაც იყენებდა დასახული მიზნის მისაღწევად. სწავლების პროცესში კი ასეთ საშუალებად გამოყენებული იყო სწავლების მეთოდები.

სწავლების მეთოდი არის მასწავლებლის მიერ მოსწავლეთათვის ცოდნა-ჩვევების გადაცემისა და გადაცემულის მოსწავლეთა მიერ შეთვისების გზა, ხერხი, საშუალება. ამასთან, სწავლების ყოველგვარი მეთოდი არის განპირობებული სწავლა-აღზრდის მიზნით და განსაზღვრული სწავლების შინაარსით.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, სწავლების წარმატება დამოკიდებულია მისი მიზნებისა და შინაარსის სწორ განსაზღვრაზე, ასევე ამ მიზნების მიღწევათა საშუალებებზე, ე.ი. სწავლების მეთოდებზე. მიუხედავად იმისა, რომ სწავლების მეთოდებს იყენებენ მრავალი საუკუნის განმავლობაში, სკოლების წარმოშობიდან, სწავლების მეთოდების თეორიის დამუშავებამ მეცნიერ-პედაგოგებს ბევრი საზრუნავი

გაუჩინა. აკვირდებოდნენ რა სწავლების პროცესს, დიდაქტიკოსებმა და მეთოდისტებმა ყურადღება მიაქციეს მასწავლებლისა და მოსწავლეების აქტივობის მრავალგვარ სახეობას. აქტივობის ამ სახეობას უწოდეს სწავლების მეთოდები.

მეთოდების რაოდენობა ბევრი აღმოჩნდა, მათი დასახელებაც სხვადასხვაგვარია. წარმოიშვა აუცილებლობა იმისა, რომ როგორმე წესრიგში მოეყვანათ მეთოდების მრავალგვარი დასახელება და გამოეძებნათ გარკვეული სახელწოდებაც. მეთოდების არსის განსაზღვრის საკითხებში პედაგოგების შეხედულება ერთმანეთს არ დაემთხვა: ავტორთა ერთმა წყებამ მეთოდები განსაზღვრა, როგორც სასწავლო მუშაობის ხერხების ერთობლიობა. მეორემ როგორც გზა, რომლითაც მასწავლებელს ბავშვები მიჰყავს უცოდინარობიდან ცოდნისაკენ, მესამემ – როგორც სწავლების შინაარსის ფორმა, მეოთხენი – განსაზღვრავდნენ მასწავლებელთა და მოსწავლეთა ურთიერთსაქმიანობას, რომელიც მიმართულია სწავლების მიზნების მისაღწევად.

საუკუნეების განმავლობაში პედაგოგიკაში ქართულ ენაზე შეიქმნა მრავალი სახელმძღვანელო, რომელშიც განხილულია სწავლების მეთოდებთან დაკავშირებული პრობლემები. მათ შორის უნდა დავასახელოთ: დ. ლორთქიფანიძის „სწავლების პრინციპები, ორგანიზაცია და მეთოდები“, „დიდაქტიკა“, „პედაგოგიკა“; გ. ჯიბლაძის „უმაღლესი სკოლის პედაგოგიკის საკითხები“; თ. ჟღენტის და ზ. ცუცქერიძის, „ლექციების კურსი პედაგოგიკაში“; ვ. გაგუას „პედაგოგიკა“; შ. მალაზონიას „პედაგოგიკა“; „პედაგოგიკა“ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამოცემა ჯ. ბერიშვილის რედაქტორობით“; ა. გობრონიძის და ი. ბიბილიევილის „უმაღლესი სკოლის პედაგოგიკის საკითხები“; ნ. ვასაძის „პედაგოგიკა“ და სხვა. აღნიშნულ წიგნებში განხილულია ისეთი მეთოდები, როგორც: თხრობის, საუბრის, ილუსტრაციისა და დემონსტრირების, წერითი და გრაფიკული სამუშაოების, დამოუკიდებელი მუშაობის, განმეორების, ლაბორატორიული სამუშაოების, წიგნზე მუშაობა, ამოცანების ამოხსნა, ხელოვნებათა საშუალებების გამოყენება და სხვა.

ზემოთაღნიშნულ მეთოდებზე უნდა ითქვას, რომ მათ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს სკოლის განვითარებაში. ეს როლი იმაში მდგომარეობდა, რომ სკოლაში გაბატონებულ დაზეპირებას დაუპირისპირდა პრაქტიკულ საქმიანობაზე დამყარებული მეთოდები, ცხოვრებასთან კავშირი. მაგრამ ამასთანავე სწავლების მეთოდების შესახებ საკითხის არასაკმარისი თეორიული სიღრმით დამუშავებამ, მასწავლებლისა და მოსწავლის საქმიანობის გარეგანი გამოვლინების მხრივ მისდამი მიდგომამ შეზღუდა სკოლის შესაძლებლობა.

უფრო დიდმა სიძნელემ იჩინა თავი სწავლების მეთოდების კლასიფიკაციასთან დაკავშირებით: რა უნდა ავიღოთ მათი კლასიფიკაციის საფუძვლად? და აქაც გამოვლინდა ამ საკითხისადმი სხვადასხვა მიდგომა: პედაგოგების ერთი წყება აღიარებდა მეთოდების კლასიფიკაციას ცოდნის წყაროების მიხედვით, მეორე – დიდაქტიკური ამოცანების მიხედვით, მესამენი – აღიარებდნენ აზროვნების ლოგიკურ ფორმას, მეოთხენი – ამ ნიშნების ერთობლიობას და ა. შ.

დიდაქტიკოსთა ნაწილი სწავლების ერთიან მეთოდებს არ ცნობს და აუცილებლად თვლის მათ დაყოფას სწავლებისა და სწავლის მეთოდებად. როგორც ვიცით, სწავლების პროცესის არსი პირველ ყოვლისა მდგომარეობს იმაში, რომ ეს პროცესი მასწავლებლისა და მოსწავლის აქტივობის პროცესია. აქტივობის გარეშე არ არსებობს სწავლება. ეს შეუძლებელია, თუ მასწავლებელი ასწავლის ისე, რომ არ ითვალისწინებს მოსწავლის საქმიანობასა და შესაძლებლობას; მეცადინეობის ჩასატარებლად აუცილებელია მასწავლებლის აქტივობა (სწავლება), რომელიც ორგანიზებული იქნება მოსწავლის აქტივობის მიზნებთან შესაბამისად (სწავლა). სწავლებისა და სწავლის ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად განხილვა, ჩვენი აზრით, ვერ მიგვიყვანს სწავლების არსის გარკვევამდე. მიგვაჩნია, რომ სწავლების მეთოდებით ზუსტად უნდა განისაზღვროს მასწავლებლის აქტივობის საშუალებები და ხერხები, მოსწავლეთა აქტივობის საშუალებებისა და ხერხების შესაბამისად.

უმეტეს შემთხვევაში მასწავლებლებს უჭირთ მეთოდებისა და აქტივობების, მეთოდებისა და სტრატეგიების ერთმანეთისგან გარჩევა.

აქტივობას დაესმის კითხვა: რას ვაკეთებ? მაგალითად შევიმუშავებთ სხვადასხვა წესებს. მეთოდს დაესმის კითხვა: როგორ ვაკეთებ? რაც გულისხმობს, თუ რა დიდაქტიკური ხერხებით ვახორციელებ აქტივობას. **აქტივობა** ხელს უწყობს მოსწავლეებში მსჯელობის, კრიტიკული აზროვნებისა და პრობლემის გადაწყვეტის უნარის განვითარებას. ავარჯიშებს მოსწავლეებს აზრების მწყობრად გამოხატვასა და დასკვნების გამოტანაში, სადავო საკითხების გადაჭრასა და ალტერნატიული გადაწყვეტილებების მოძებნაში. აქტივობა კომპლექსური სახისაა და ფარავს სამივე მიმართულებას.

სტრატეგია პირდაპირი მნიშვნელობით ჯარის წაყვანას, სამხედრო დაგეგმვას ნიშნავს. ქართული პედაგოგიკური აზრის მიხედვით, სწავლის სტრატეგია ეს არის:

- შემეცნებითი პროცესების მიზანმიმართული გამოყენება სწავლის დროს.
- სტრატეგია იოლს ხდის ახლადმიღებული ინფორმაციის აღქმას, გადამუშავებას და შეთვისებას.
- მასწავლებლის მიერ მოქმედების გეზის არჩევა, სასწავლო პროცესის დაგეგმვა, მიმართულების მიცემა.

დღეისათვის პედაგოგიკაში სწავლების რამდენიმე სტრატეგია არსებობს:

- **კოგნიტური სტრატეგია**-გულისხმობს მოსწავლეთა ცოდნის მოპოვებას, გადამუშავებას, გაანალიზებას, კრიტიკულად შეფასებას და სხვადასხვა სიტუაციაში გამოყენებას.
- **მეტაკოგნიტური (აზროვნება საკუთარი აზროვნების შესახებ) სტრატეგია**- გულისხმობს მოსწავლის აქტიურ ჩართვას საკუთარი სწავლის პროცესის დაგეგმვაში, მართვაში, მონიტორინგსა და შეფასებაში.
- **ემოციურ-მოტივაციური სტრატეგიები**-გულისხმობს შესასწავლი საკითხისადმი დადებითი განწყობის შექმნას.
- **რესურსების მოხმარებაზე დაფუძნებული სტრატეგიები** - გულისხმობს მულტიმედიური, ქსელური სასწავლო საშუალებების ეფექტიან გამოყენებას სწავლის პროცესში.

მეოცე საუკუნის 90-იანი წლებიდან საქართველოს საგანმანათლებლო სივრცეში სხვადასხვა საერთაშორისო პროგრამების განხორციელება დაიწყო, სადაც აღინიშნებოდა ტრადიციული დიდაქტიკის არაეფექტურობა და უპირატესობას ანიჭებდნენ ინოვაციურ მიდგომებს სწავლების პროცესში. დღეისათვის საკმაოდ ძლიერად მოიკიდა ფეხი ქართულ პედაგოგიკურ აზროვნებაში ისეთმა ცნებებმა, როგორცაა: აქტიური სწავლა, მოსწავლეზე ორიენტირებული პედაგოგიკა, კონსტრუქტივიზმი, ინტერაქტიური სწავლება და სხვ. პედაგოგიკის ფსიქოლოგიის, ლინგვისტიკის, ანთროპოლოგიის, ფილოსოფიის დარგებში კვლევამ ცხადყო, რომ ჩვენი შეხედულებები ნაყოფიერი სწავლის შესახებ გადასახედა. პედაგოგები, მკვლევრები, განათლების პოლიტიკოსები შეთანხმდნენ, რომ განათლების ტრადიციული ხედვა თანამედროვე საზოგადოებრივ მოთხოვნებს ვეღარ პასუხობს. ამ თვალსაზრისით გამოიცა რამდენიმე საინტერესო და მნიშვნელოვანი ნაშრომი, რომელთაგან აღსანიშნავია: ბ. გომელაურისა და მ. თავხელიძის „ევროპული დიდაქტიკა“; მ. მალრადის „ინტერაქტიური მეთოდებით სწავლების ფსიქოლოგიური საფუძვლები“; ჩ. თემფლი „სტრატეგიები სხვადასხვა საგანში“; მ. ჯაფარიძის, მ. თომადის, ნ. მაყაშვილის, ქ. ბოკუჩავას და თ. ბექაურის „განათლების ფსიქოლოგია“; ჯინი ლ. სთილის, ს. ქერთის მერედითის და ჩარლზ თემფლის „კრიტიკული აზროვნების განვითარების ხელშეწყობი მეთოდები“; ც. გორდუნიანის „პედაგოგიური ტექნოლოგიები“; „ეფექტიანი სწავლება, თეორია და პრაქტიკა“ (რედაქტორი ი. კუტალაძე) „კითხვისა და წერის მეთოდები“ (შემდგენლები: პ. პაპავა, ი. კიკვაძე); ი. ბასილაძის, ნ. ჭოხონელიძის და ნ. კოსტავას „სწავლებისა და სწავლის ინტერაქტიური მეთოდები, აქტივობის ფორმები, შეფასების კრიტერიუმები, პედაგოგიური ტექნოლოგიები და მათი ზოგადპედაგოგიური დახასიათება“; ი. ბასილაძის და ქ. ძოწენიძის „მასწავლებლის პედაგოგიური ხელოვნება“; ი. ბასილაძის „არტისტიზმი პედაგოგის პიროვნულ სტრუქტურაში“, „თეორია ერთის გამოყენების პედაგოგიური საფუძვლები გაკვეთილზე“, „შალვა ამონაშვილის ჰუმანურ-პიროვნული პედაგოგიკის ტექნოლოგია“, „ლექციის ადგილი და მნიშვნელობა უმაღლეს სასწავლებელში და მისი ხარისხის უზრუნველყოფა“, „პრაგმატისტული პედაგოგიკის არსი“; ნ. ჯანაშიას, ნ. იმედაძის და ს. გორგოძის „განვითარებისა და სწავლის თეორიები“; „სწავლების და შეფასების მეთოდები“ (რედაქტორი ა. ქიტიაშვილი); დევიდ ფ. ლაზარეს „პროგრესივიზმი, სკოლები და განათლების ფაკულტეტები: ამერიკული რომანტიკა“; ჰ. გარდნერის „ადრეული ასაკის თეორიების ძალა“; ე. ჰარგრისის „სწავლება ცოდნის საზოგადოებაში: განათლება გონიერებისათვის“; ნ. ქუნქის „მიკუთვნების გრძნობა: მასლოუს საჭიროებათა იერარქიის ახლებურად გააზრება“; ჯოან გ. ქარფისი, „კოგნიტური პროცესები კრიტიკულ აზროვნებაში“; ა. კორპლის და დ. კროპლის „შემოქმედობითობის სტიმულირება შეფასების მეშვეობით“; ქ. ჭკუასელის, „სწავლების თანამედროვე მეთოდები“; ქ. ჭკუასელის, თ. დოლიძის „სწავლების მეთოდები სკოლაში“; ჯ. ჯინჯინაძის „თანამედროვე პედაგოგიური ტექნოლოგიები“; სელესტენ ფრენეს „პედაგოგიური ინვარიანტები“; „პედაგოგიკის საკითხები“ (შემდგენელი მ. ბოჭორიშვილი); „ინტერაქტიური მეთოდები“ (შემდგენელი მ. ბოჭორიშვილი); ნ. მალაკელიძის „ქართული ენის სწავლების მეთოდიკა/დიდაქტიკა (I-VI კლასები)“; ლ. ჯინჯინაძის „ქართული ენისა და ლიტერატურის დაწყებითი კურსის სწავლების მეთოდიკა და ტექნოლოგია“; ს. ლობჯანიძის „როლური თამაში-თანამშრომლობითი სწავლების ერთ-ერთი მეთოდი“, „სწავლების მეთოდები და სწავლის სტრატეგიები“; ი. ქურდაძის „სწავლა/სწავლების მეთოდების ეფექტური გამოყენება სწავლების ორგანიზაციის პროცესში“; მ. ბოჭორიშვილის „ტრანსფერული ცოდნის

შემენის პროცედურები და შესაბამისი მეთოდური ინსტრუმენტები“; ს. ლობჯანიძის „როგორ დავგეგმოთ და განვახორციელოთ პროექტ-გაკვეთილი“; ქ. ნინიძის „პროექტზე დაფუძნებული სწავლება და მისი პერსპექტივები“; გ. გახელაძის, ს. ლობჯანიძის და მ. რატიანის „მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების სქემის გზამკვლევი“; ე. ბუსხრიკიძის „პროექტით სწავლების მეთოდის როლი სასკოლო განათლების მიზნების განხორციელებაში პროექტ-გაკვეთილის მაგალითზე“; მ. რაფალსკას „საგანმანათლებლო პროექტის მეთოდი სკოლაში“; დ. პერკინსის „გონივრული სკოლები“; ნ. პოსტმანის „განათლების მიზანი“; მ. მაღრაძის „განწყობის თეორია და განათლების ფსიქოლოგიის საკითხები“; ლ. ლანგრის „მოტივირების როლი სწავლების პროცესში“; მ. მაღრაძის, ო. დევიდის „ფსიქოლოგია მასწავლებელთათვის“; თერნბელის „პროფესიონალი მასწავლებლის 9 მახასიათებელი“; რ. ჯ. მარზანოს, დ.ჯ. ფიქერინგის, ჯ. ი. ფოლოქის, „ეფექტური სწავლება სკოლაში“; ნ. ორჯონიკიძის და მ. ახვლედიანის „მსოფლიო საგანმანათლებლო სისტემები“; მ. ახვლედიანი, ნ. ორჯონიკიძე „დისკუსიის როლი სწავლების პროცესის აქტივიზაციაში“; ი. ბასილაძის და ვ. ადეიშვილის „სწავლა/სწავლების კომპლექსური მეთოდი“; ი. ბასილაძის, მ. ახვლედიანის „ჯონ დიუის პედაგოგიური შეხედულებები“; მ. ახვლედიანის, ი. ბასილაძის „საგანმანათლებლო შეხედულებათა საინტერესო დამთხვევა“; „ინკლუზიური განათლება“(რედაქტორი თათია პაჭკორია); ნ. ჭოხონელიძის „მ. მონტესორი-თავისუფლება და დისციპლინა“; ნ. კოსტავას „სასწავლო დიალოგის მიზნები პედაგოგიური დისციპლინების შესწავლის დროს, მისი ორგანიზების პრინციპები და წესები“; ნ. ყანჩელის „ჯონ დიუის პედაგოგიკური შეხედულებები და მათი გავლენა მსოფლიო საგანმანათლებლო სისტემაზე“; გ. შერვაშიძის და ნ. მუმლაძის „კეთებით სწავლება“- სასწავლო შინაარსის აგება აზროვნებისა და გამოცდილების ძალით“; ნ. მაღლაკელიძის ე. მაღლაკელიძის „წერა-კითხვის სწავლების მეთოდთა ადეკვატურობა ენის ფონეტიკურ თავისებურებებთან“; ც. გორდეზიანის „პედაგოგიური ტექნოლოგიების თეორიული ანალიზი“ და სხვა. აქედან გამომდინარე სტატიაში განხილული საკითხები ეფუძნება ზემოთ დასახელებულ ნაშრომებს და გვაძლევს ერთიანი ხედვის საშუალებას საკვლევ თემატიკასთან დაკავშირებით.

პედაგოგიური მეცნიერების და პრაქტიკის განვითარების თანამედროვე დონემ განაპირობა „პედაგოგიური ტექნოლოგიების“ წარმოშობა და სწავლების პროცესში დანერგვა. დღეს პედაგოგიურ ლიტერატურაში ხშირად ვხვდებით გამოთქმას „პედაგოგიური ტექნოლოგიები“, „საგანმანათლებლო ტექნოლოგიები“, „სწავლების ტექნოლოგიები“.

დღევანდელი გადასახედიდან ტერმინი ტექნოლოგია მრავალმნიშვნელოვანია. არ არსებობს ერთიანი მიდგომა მისადმი.

სასწავლო პროცესის თანამედროვე ტექნოლოგიებით წარმართვა და პროექტირება კი ქმნის განსაკუთრებულ შესაძლებლობას პედაგოგიური პრაქტიკისა და თეორიის დაკავშირებისათვის, მასწავლებელთა, ახალი აზროვნების გამომუშავებისათვის. პედაგოგიურ ტექნოლოგიაში მთავარი მნიშვნელობა აქვს საგანმანათლებლო პროცესში ბავშვის პოზიციას, ბავშვისადმი მასწავლებლის მიმართებას. ამ თვალსაზრისით პედაგოგიური ტექნოლოგიის რამდენიმე ჯგუფს გამოყოფენ:

1. **ავტორიტარული ტექნოლოგია**, რომელშიც მასწავლებელი არის სასწავლო აღმზრდელობითი პროცესის ერთპიროვნული სუბიექტი, ხოლო მოსწავლე მხოლოდ ობიექტია.
2. **ახსნითი-ილუსტრაციული სწავლების ტექნოლოგია**, რომელსაც საფუძვლად უდევს მოსწავლის ინფორმირებულობა, განათლება და მათი რეპროდუქციული აქტივობა მათში საერთო-სასწავლო უნარ-ჩვევების გამომუშავების მიზნით;
3. **დიდაქტოცენტრული ტექნოლოგია**, რომელშიც დომინირებს მასწავლებლისა და მოსწავლის სუბიექტური და ობიექტური მიმართებანი. აღზრდასთან შედარებით პრიორიტეტი სწავლებას ენიჭება.
4. **პიროვნებაზე ორიენტირებული სწავლების ტექნოლოგია**, რომელიც ქმნის მოსწავლეთა საკუთარი სასწავლო აქტივობის, მათი ინდივიდუალური თავისებურებების გათვალისწინების განვითარებისა და უზრუნველყოფის პირობებს. პიროვნებაზე ორიენტირებული სწავლების მიდგომის დამოუკიდებელი მიმართულებებია: ჰუმანურ-პიროვნული, თანამშრომლობის და თავისუფალი აღზრდის ტექნოლოგია.
5. **განმავითარებელი სწავლების ტექნოლოგია**, რომლის ყურადღების ცენტრშია სწავლების საშუალებანი, რომელიც აუცილებლობის საფუძველზე იწვევს მოსწავლის შინაგანი განვითარების მექანიზმის ამოქმედებასა და მათი ინტელექტუალური შესაძლებლობების გამოვლინებას.

6. ეზოთერული(არაგაცნობიერებული, ქვეცნობიერი) ტექნოლოგიები - ეზოთერული ცოდნა ჭეშმარიტებას ეფუძნება. მასში მავლე თვითონ ხდება სამყაროსთან ინფორმაციული ურთიერთქმედების ცენტრი.

7. ალტერნატიული ტექნოლოგიები - მონტესორის ტექნოლოგია, ვალდორფის ტექნოლოგია(შტაინერი), თავისუფალი შრომის ტექნოლოგია(ფრენე), ალბათური განათლების ტექნოლოგია(ლობოკი), კომპლექსური ტექნოლოგიები(საავტორო სკოლები).

საგანმანათლებლო პრაქტიკაში ახალი პედაგოგიური იდეების დანერგვა, სწავლების სრულყოფილ ტექნოლოგიებზე გადასვლა ხანგრძლივი და რთული პროცესია, რაც აიხსნება პედაგოგიური საქმიანობის შემოქმედებითი ხასიათით, რომელიც არ შეიძლება წარმოვიდგინოთ, როგორც უბრალო საწარმოო პროცესი.

განათლების რეფორმამ ყოფილ საბჭოთა საგანმანათლებლო სივრცეში მრავალი გასხვავებული ტერმინი დანერგა. რამაც სერიოზული დაბნეულობა შემოიტანა არასპეციალისტ მკითხველთა შორის. ვფიქრობთ, რომ აუცილებელია ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში შევიმუშაოთ ერთიანი პედაგოგიური ტერმინოლოგია, რომელიც პედაგოგიკის პრინციპებიდან გამომდინარე შეჯერებული იქნება სერთაშორისო საგანმანათლებლო ტერმინოლოგიასთან.

ჩვენ დღეს ვხვდებით, ისეთ ახალ ტერმინებსა და ტექნოლოგიებს, რომელთა დანიშნულებისა და მნიშვნელობის ახსნა-განმარტება აუცილებელია, როგორც პედაგოგთა ფართო საზოგადოებისათვის, ისე სტუდენტთა ახალგაზრდობისათვის. ამიტომ მიზნად დავისახეთ, მკითხველთა ფართო წრის წინაშე წარმოგვეჩინა ეფექტიანი სწავლებისა და სწავლის კავშირის დადგენა თანამედროვე მეთოდოლოგიებთან და მათი გამოყენება როგორც ინდივიდუალურად, ისე კოლექტურად თანამშრომლობის პროცესში.

დღეისათვის პედაგოგიაში ისმის კითხვა: რით განსხვავდება მეთოდიკა ტექნოლოგიისაგან?

გაგვეჩინოთ რა სხვადასხვა მასალებს ამ კითხვებთან დაკავშირებით უნდა ავლნიშნოთ, რომ ბევრი სპეციალისტი მეთოდიკას თვლის ტექნოლოგიის სინონიმად და პირიქით. სინამდვილეში არის თუ არა მათ შორის სხვაობა?

- მიაჩნიათ, რომ მეთოდიკა ეს არის განათლების მეცნიერებებში არსებული კონკრეტული ხერხების გასაგები, რეალისტური, შედეგიანი და დასაბუთებული ნაკრები, რომელსაც ვიყენებთ გარკვეული ამოცანების რეალიზებისათვის. ხოლო პრაქტიკაში აპრობილებული, დეტალიზირებული და რეალიზებული იგი იძენს ტექნოლოგიის დონეს.
- სწავლების მეთოდი წარმოადგენს ცოდნის შექმნის გზას, ხერხს, რომელიც ეფუძნება შემეცნების წყაროებს, და, შესაბამისად, შეიძლება იყოს ზეპირსიტყვიერი, წიგნზე მუშაობის, მოვლენებსა და ფაქტებზე უშუალო დაკვირვების და დამოუკიდებელი შრომითი საქმიანობის, ასევე, წერითი სამუშაო;
- სწავლების ტექნოლოგია წარმოადგენს მეთოდთა ერთიანობას, სხვადასხვა დროს კონკრეტულ მეთოდთა სხვადასხვაგვარ კომბინაციას, მასწავლებლის ხელოვნებას, რომელიც ეფუძნება მასწავლებლის ხედვას, ფილოსოფიას.
- ტექნოლოგია ეს არის ადამიანის საქმიანობის კონკრეტული სფეროს ინსტრუმენტი, აცუილებელი პროცესების, მეთოდების და პრინციპების კრებული, ორგანიზაციული ხერხები, რომელიც გამოიყენება შრომის პროცესში საბოლოო პროდუქტის შესაქმნელად .
- მეთოდიკა უფრო ფართე ცნებაა, ვიდრე ტექნოლოგია. ვინაიდან მეთოდიკა პასუხობს კითხვებზე: „რა, რატომ და როგორ ვსწავლობთ?“, ტექნოლოგია კი მხოლოდ ბოლო კითხვაზე პასუხობს: მეთოდიკა განიხილავს საგანმანათლებლო პოლიტიკის საკითხებს, მათ შორის ტექნოლოგიის შერჩევასაც საგანმანათლებლო მიზნების მისაღწევად. კერძოდ, მეთოდიკის ერთ-ერთ ამოცანას წარმოადგენს ამა თუ იმ ტექნოლოგიის გამოყენების კრიტერიუმების გამოვლენა.

თავად ტერმინ „ტექნოლოგიის“ ეტიმოლოგია - ბერძნულში „ტექნოს“ ნიშნავს ხელოვნებას, ოსტატობას, უნარს და, თუ მას ამ გაგებით მივუდგებით, პედაგოგიაში ის სწორედ ამ კუთხით არის შემოტანილი. ფაქტობრივად ამ ტერმინით და შინაარსით დიდაქტიკის კითხვაზე „რა ვასწავლოთ“ და „როგორ ვასწავლოთ“ პასუხი ცოდნის უნარებისა და მათი გამოყენების ტექნიკა ხდება.

ჩვენი შეხედულებით პედაგოგიური ტექნოლოგია არის სისტემური და თანმიმდევრული, მოსწავლე/სტუდენტზე მორგებული, წინასწარ დაპროექტებული პედაგოგიური სისტემის რეალიზაციის პროცესი, რომელიც პედაგოგიური და ფსიქოლოგიური მეცნიერებების კვლევის შედეგების პრაქტიკული

გამოყენების საფუძველზე ეყრდნობა სწავლა/სწავლების პროცესში გარკვეულ წესებს, მეთოდებს, პრინციპებს, ცნებებს, მიდგომებს, ხერხებს, საშუალებებს, ჩვევებს, ხელსაწყოებს, რესურსებს, მასწავლებლის ხელოვნებას, ოსტატობას, ტაქტს და მიყვარტ გარკვეული მიზნების, ამოცანების გადაწყვეტამდე საზოგადოების მოთხოვნილებების შესაბამისად. ხოლო, სწავლების მეთოდი, როგორც პროფ. დავით ლორთქიფანიძე წერს- არის მასწავლებლის მიერ მოსწავლეთათვის ცოდნა-ჩვევების გადაცემისა და გადაცემულის მოსწავლეთა მიერ შეთვისების გზა, ხერხი, საშუალება, რომელსაც ვიყენებთ დასახული მიზნის მისაღწევად. რამდენადაც სწავლა აღზრდის ძირითადი გზაა; იმდენად, ბუნებრივია და გასაგები, რომ სწავლების მეთოდი ამავე დროს გარკვეული მნიშვნელობით აღზრდის მეთოდიცაა, აღზრდის ძირითადი გზაა.

მთავარი განსხვავება ზემოთაღნიშნულ კატეგორიებს შორის მდგომარეობს დამუშავების ხარისხში. მაგალითად, მეთოდიკას შეიძლება ვუწოდოთ მოძრაობის მიმართულება, სამგზავრო რუქა, რომელზედაც მოძრაობს შემსრულებელი. ხოლო ტექნოლოგია ეს არის დაწვრილებითი მარშრუტი, რომელიც იძლევა საშუალებას სიჩქარის, დისტანციის, მიდგომების, ხერხების, რესურსების და სხვა მნიშვნელოვანი ნიუანსების პროგნოზირებისა.

ამრიგად მეთოდიკას ტექნოლოგიისგან განასხვავებს:

1. დეტალიზაციის ხარისხი. მეთოდიკა არის აქტივობის ზოგადი მიმართება, ტექნოლოგია კი- გამოყენებითი.
2. შინაარსი. ტექნოლოგია წესების თანმიმდევრულობაა, ხოლო მეთოდიკა ამ წესების შინაგანი შინაარსი და იდეოლოგია.
3. შედეგი. ტექნოლოგიის გამოყენებით წარმატების დასასრული შეიძლება გამოვითვალოთ (ვიწინასწარმეტყველოთ), ხოლო მეთოდიკის რეალიზაციის დაგეგმვა ყოველთვის უფრო რთულია.

დღეისათვის სწავლების პედაგოგიური ტექნოლოგიების გამოყენება მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში უმთავრეს სახელმწიფოებრივ პრიორიტეტად ითვლება. ამ თვალსაზრისით გასათვალისწინებელია საზღვარგარეთის ქვეყნების მოწინავე გამოცდილება, რომლის დანერგვა, გარკვეული კანონზომიერებების დაცვით აუცილებელია, საქართველოში მიმდინარე საგანმანათლებლო სისტემის რეფორმის დასრულების საქმეში.

დასმული პრობლემების შესახებ არსებული ლიტერატურის მიმოხილვამ გვიჩვენა, რომ ერთიანი აზრი სტატიაში დასმულ საკითხებთან დაკავშირებით არ არსებობს. ამ საკითხებზე მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში აზრთა სხვადასხვაობაა, თუმცა, ყველგან საჭიროდ მიჩნევენ განმარტონ, თუ როგორი ფორმით უნდა დაგვეგმოს და განვახორციელოთ ისინი.

დღეს საქართველოში განათლების კუთხით ტარდება მნიშვნელოვანი რეფორმები. მათი განხორციელება მასწავლებელთა პროფესიულ დაოსტატებას უწყობს ხელს. იმედს გამოვთქვამთ, რომ ჩვენი სტატია ხელს შეუწყობს დისკუსიას და მასწავლებლებს მისცემს გზას იქეთკენ, რომ გამოიმუშაონ საკუთარი მეთოდოლოგია და გააუმჯობესონ სწავლების ხარისხი.

გამოყენებული წყაროები

- [1] ბასილაძე ი., ჭოხონელიძე ნ., კოსტავა ნ., სწავლებისა და სწავლის ინტერაქტიური მეთოდები, აქტივობის ფორმები, შეფასების კრიტერიუმები, პედაგოგიური ტექნოლოგიები და მათი ზოგადპედაგოგიური დახასიათება, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2011წ.
- [2] ბასილაძე ი., ჭოხონელიძე ნ., კოსტავა ნ., სწავლა სწავლების პედაგოგიური ტექნოლოგიები და მათი ზოგადპედაგოგიური დახასიათება, ქუთაისი 2005 წ.
- [3] ბერკი ლ., ბავშვის განვითარება, ილიას უნივერსიტეტის გამოცემა, 2008 წ.
- [4] განვითარებისა და სწავლის თეორიები, ავტორები ნ. ჯანაშია, ნ. იმედაძე, ს. გორგოძე, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, 2008 წ.
- [5] გორდეზიანი ც., თანამედროვე პედაგოგიური ტექნოლოგიები., თბილისი, 2004 წ.
- [6] ჯინჯიხაძე ჯ., თანამედროვე პედაგოგიური ტექნოლოგიები, უნივერსალი, თბილისი 2012წ.
- [7] Реутова Е., ПРИМЕНЕНИЕ АКТИВНЫХ И ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ВУЗА, Методические рекомендации, Новосибирск, 2012.